

روش بارش فکری

بارش فکری عبارت است از؛ اجرای یک روش گردهمایی که به وسیله ی آن، عده های می کوشند برای یک مسئله، از طریق ارائه ی مجموعه ایده هایی که همان جا مطرح می شود، راه حل هایی بیابند. در واقع بارش فکری، نوعی حمله ی ذهنی به موضوع است که طی آن، شرایطی ایجاد می شود تا شرکت کنندگان، فی البداهه نظر خود را ابراز دارند. در جریان بارش فکری هرگونه انتقاد یا اعتراض روند فعالیت را کند میکند. روش بارش فکری در سال ۱۹۳۸ توسط الکس اسبورن، پایه گذاری شد و در سال های بعد با سرعتی بسیار زیاد گسترش است. پژوهش ها نشان داده اند که در کارهای فکری، رقابت بر روی انگیزه ی افراد اثر مثبتی می گذارد، به ویژه این که در این جلسه ها، از انتقاد و داوری خبری نیست.

«روش بارش فکری به ایجاد عقاید و اندیشه های خلاق و آفریننده منجر می شود.»

مراحل تدریس از طریق « بارش فکری »

* مرحله ی اول: بیان پیش سازمان دهنده و ارائه مسئله

فعالیت معلّم:

- آماده سازی ذهن دانش آموزان نسبت به موضوع (بیان پیش سازمان دهنده)
- جلب توجه دانش آموزان نسبت به اهداف مورد نظر
- ارائه مسئله و طرح سؤالات ایده برانگیز

فعالیت دانش آموزان:

- تفکر درباره ی مسئله ی طرح شده و اهداف آن
- طرح سؤال درباره ی مسئله ی ارائه شده

* مرحله ی دوم: ارائه قوانین بارش فکری و گروه بندی

فعالیت معلّم:

- نصب لوح قواعد (قوانین بارش فکری) روی تابلوی کلاس این قوانین عبارتند از:
 - انتقاد ممنوع است.
 - تمامی نظرات حتی ایده هایی که به نظر غیرعادی است، پذیرفته میشود.
 - نظرات و ایده ها هر چه بیشتر باشند بهتر است.

- گروه بندی دانش آموزان و انتخاب سرگروه و منشی برای هر گروه
- تعیین زمان انجام کار گروهی

فعالیت دانش آموزان:

- توجه به قواعد بارش فکری
- همکاری با معلّم در گروه بندی و انتخاب سرگروه و منشی

* مرحله ی سوم: بیان اندیشه ها

فعالیت معلّم:

- هدایت دانش آموزان برای بیان نظرات و اندیشه ها

- حضور در بین گروه ها و ترغیب دانش آموزان به ارائه ایده های بیشتر

فعالیت دانش آموزان:

- بیان ایده ها و نظرات

- رعایت قواعد بارش فکری

- ثبت نظرات توسط منشی

*مرحله ی چهارم: پالایش اندیشه ها

فعالیت معلم:

- درخواست از سرگروه ها جهت طبقه بندی نظرات ارائه شده و حذف نظرات مشابه

- هشدار به گروه ها برای جلوگیری از حذف ایده های نو و خلاق

فعالیت دانش آموزان:

- دسته بندی نظرات ثبت شده

- توافق گروهی جهت حذف ایده های مشابه و نامناسب

*مرحله ی پنجم: تجزیه و تحلیل اندیشه ها

فعالیت معلم:

- درخواست از سرگروه ها برای ارائه نظرات

- مشخص نمودن نظراتی که نیاز به اصلاح دارند

- اظهار نظر درباره ی ایده های مطرح شده و تجزیه و تحلیل آنها

فعالیت دانش آموزان:

- اصلاح نظرات

- شرکت در بحث گروهی و اظهار نظر درباره ی ایده های مطرح شده

- درجه بندی نظرات از نظر میزان اهمیت (برای مثال نظرات و ایده های پر اهمیت را با عدد «۵» و ایده های کم اهمیت را با عدد «۱» نمایش دهد).

«آموزش از طریق بارش فکری توانایی حل مسئله را در افراد افزایش می دهد.»

نمونه تدریس درس تعلیمات دینی سال دوم راهنمایی

موضوع: قرآن، کتاب آسمانی جاوید

معلم: دوستان خوبم، آن گاه که باران الهی بر زمین فرو می ریزد، نخست آثار خود را به صورت قطره هایی نشان می دهد و انسا نها با نم نم باران به انتظار بارش کامل آن می نشینند. برخی مواقع باران پیوسته می بارد و گاه با فاصله فرو می ریزد. باران چه پیوسته و چه با فاصله، نعمتی است که مخلوقات خداوند از آن بهره مند میگردند، خداوند رحمان، با لطف و بند ه نوازی خاص خود، انسان ها را نخست آماده می سازند سپس بر آنها تکلیف معین می کند.

قرآن کتاب هدایت بشر، مانند باران رحمت الهی بر انسان ها به صورت های متفاوت هدیه شده است.

هدف من از بیان این مطالب این است که امروز می خواهیم درباره ی این موضوع که (چرا قرآن، کتاب آسمانی لقب جاوید گرفته است؟) صحبت کنیم.

لطفاً به صورت گروهی و با توجه به قواعدی که روی تابلوی کلاس نوشته شده است در این باره اندیشه کنید. تمامی نظرات شما توسط منشی گروه ثبت می شود.

شور و هیجان بسیاری در کلاس به وجود می آید و دانش آموزان با علاقه ی زیادی عقاید و نظرات خود را ابراز می دارند. در پایان زمان تعیین شده، نظرات روی تابلوی کلاس خودنمایی می کنند:

«قرآن یک کتاب آسمانی کامل است.

«قرآن تنها کتاب آسمانی است که در آن هیچ گونه تغییری صورت نگرفته است.

«قرآن تنها کتابی است که در آن درباره ی همه ی زمینه های زندگی صحبت شده است.

«قرآن به وسیله ی حضرت محمد(ص) نازل شده است.

...و

معلم: وقت آن رسیده است که درباره ی این نظرات صحبت کنیم.

کدام نظرات نیاز به اصلاح دارند؟

کدام نظرات اهمیت بیشتری دارند؟

دانش آموزان مجدداً به فعالیت مشغول میشوند و درباره ی نظرات مطرح شده، به بحث می پردازند.

«از طریق بارش فکری ایده ها و راه حل های گوناگون و جدیدی به دست می آید.»

راهنماده ها و توصیه ها

از انتخاب موضوعاتی که فقط دو یا سه راه حل دارند خودداری کنید.

موضوعاتی که دانش آموزان هیچ اطلاعی درباره ی آن ندارند، برای این روش مناسب نیستند.

موضوعاتی را که راه حل آن ها در کتاب درسی به طور کامل بیان شده است، برای این روش انتخاب نکنید.

در کلاس های کم جمعیت می توانید یک گروه تشکیل دهید و نظرات توسط یکی از دانش آموزان روی تابلوی کلاس نوشته شود.

از پذیرفتن ایده هایی که به صورت شوخی های آشکار مطرح می شوند، خودداری کنید.

در مرحله ی سوم می توانید با حضور در هر گروه و به عنوان عضوی از آن گروه به ارائه یک نظر پردازید.

دانش آموزان را تشویق کنید ایده های نو و دور از ذهن ارائه دهند، در روش بارش فکری هرگونه قید و بند فکری را باید کنار گذاشت.

از دانش آموزان بخواهید براساس ایده های یکدیگر، ایده های جدید بسازند.

جلسات بارش فکری را به گونه ای اداره کنید که دانش آموزان با آرامش خیال و بدون ترس از این که مورد انتقاد قرار خواهند گرفت، به ایده سازی اقدام کنند.

مراقب باشید گروه ها در مرحله ی طبقه بندی نظرات، ایده های غیرعادی و نو را به دلیل غیرمعقول بودن حذف نکنند.

«بارش فکری به معنی بهره گیری از فکر برای حمله بردن به یک مسئله یا پرداختن به یک موضوع است.»